

ZPRÁVY

Československé psychologické
společnosti

při Československé akademii věd

II

1960

č.

3

Úvodem

k 3.č. "Zpráv ČSPS" několik slov, proč po prvním čísle vychází číslo třetí.

První číslo bylo zaměřeno historicky, příspěvkem s.prof.dr.V.Příhody "Československá psychologická tradice" a také zprávami o založení ČSPS, její brněnské pobočky, Slovenské psychologické společnosti /SPS/ a nových oblastních pracovních skupin /OPS/ v Praze a jinde.

Tyto základní informace byly doplněny přehledným schématem organizační struktury ČSPS, informacemi o složení ústředních orgánů společnosti a organizačním řádem ČSPS.

Pro 2.č. "Zpráv ČSPS" jsou určeny přehled dr B.Bárty "K historii psychologie na Moravě" a obdobný přehled vývoje psychologie na Slovensku. Na to by měly navazovat zprávy jednotlivých organizačních složek o jejich činnosti v r. 1959. A tím bychom stále ještě byli v minulosti. Vychází tedy dříve 3.č. "Zpráv ČSPS" s aktuálními zprávami z r.1960, které uvádějí přímo do živé současnosti práce ČSPS. V menším časovém odstupu bude pak následovat 2.č.

Redakce.

Jarní valné shromáždění ČSPS 1960.

Valné shromáždění se konalo dne 28.dubna 1960 v Praze.

Zasedání zahájil prof.dr.J.Doležal, předseda Společnosti. U příležitosti 15. výročí osvobození naší republiky provedl krátkou retrospektivu, ve které zhodnotil pokrok československé psychologie, jaký učinila za leta budování socialismu a poukázal na význam psychologické vědy v naší socialistické budoucnosti.

Činnost ČSPS za uplynulé období pak zhodnotil vědecký tajemník prof.dr.J.Linhart ve své výroční zprávě, kterou uvádíme v celém rozsahu:

Činnost ČSPS se od podzimního valného shromáždění konaného po II. celostátní konferenci československých psychologů, vyznačovala intenzivní prací v oblastních pracovních skupinách /OPS/ i v jednotlivých sekcích Společnosti.

1. Činnost oblastních pracovních skupin.

Ze zpráv, které máme z uplynulého období na ústředním výboru Společnosti je patrné, že činnost OPS /v Hradci Králové, Olomouci, Plzni, Havlíčkově Brodě, Kroměříži a v Praze/ byla lépe organizována a že se prohloubila. Skupiny pracují podle plánu. Zejména dobře pracují hradecká a žilinská OPS. Potíží v práci OPS je poměrně malý počet členů. Proto na př. hradecká skupina

plánuje spolupráci s jinými OPS. Tato dobrá zkušenost by měla být rozšířena i na práci jiných menších OPS. Při zlepšování práce by bylo třeba, aby se skupiny soustředily více na ideové a odborné otázky psychologie. Skupiny se sice poměrně dosti věnují spolupráci Čs. společností pro šíření politických a vědeckých znalostí na poli popularisace avšak ideová činnost není uspokojivá. Všichni psychologičtí pracovníci jak se zdá a jak je to patrné i z publikovaných článků, nedovedou ještě dost spojovat odbornou práci s ideovostí. Neideová odbornost je na škodu jim samým a celé psychologii u nás. Bude proto třeba základním ideovým a metodologickým otázkám věnovat jak v OPS tak v celé naší Společnosti daleko více pozornosti a vyvolat okolo nich skutečně živou diskusi. Prostředkem k tomu je zvýšení výměny zkušeností a přednáškové práce ve skupinách a sekcích. Bylo by vhodné navázat styk s praktickými oblastmi a s přírodními vědami, kde je živější ideový život.

První etapa budování Společnosti měla organizační charakter, byly vybudovány oblastní pracovní skupiny a sekce, nyní je však třeba rozvinout na tomto organizačním základu, který bude třeba jen málo pozměnit podle nové územní organizace, odbornou a ideovou práci.

2. Činnost sekcí ČSPS:

Výbory jednotlivých sekcí se zaměřily v uplynulém období na přípravu pracovních konferencí. Lze říci,

že všechny tyto pracovní konference jsou alespoň v hrubých rysech připraveny a do značné míry jsou určeny i jejich úkoly a program. Jako první se měla konat koncem dubna konference pracovníků pedagogické psychologie, avšak byla odložena. Diskuse ve výborech sekcí ukázaly, že vhodnou formou činnosti budou monotematické semináře, půldenní či jednodenní. Jeden z nich týkající se pedagogické psychologie, následuje po tomto valném shromáždění.

3. Činnost komisí:

a/ Popularizační komise:

V ústředí Společnosti pro šíření politických a vědeckých poznatků, došlo k některým změnám, k nimž se bude třeba přizpůsobit. V nově zřízených vědecko-metodických radách není zastoupena bývalá sekce pedagogiky a psychologie. Psychologové však pracují skoro ve všech nově zřízených vědecko-metodických radách a v komisi pro mládež. Podle potřeby se budou scházet na zvláštních aktivech mimo vědecké rady. Bylo by třeba ještě zvýšit spolupráci členů na -

ší Společnosti se Společností pro šíření politických a vědeckých znalostí, zvláště vypracováním přednášek, textů, populárních brožur, posuzování textů a redakční práce při populárních psychologických publikacích.

b / Komise pro diagnostické pomůcky:

Tato komise se věnovala v uplynulém období vypracovávání přehledu a shromažďovala informace o používaných pomůckách u nás a pokusila se i získat informace o diagnostických pomůckách používaných v cizině.

c / Dokumentační komise:

Tuto komisi vede s. Tollingerová, nemá však další aktivní členy. Dosavadní práci vykonala proto s. Tollingerová. Dokončila a připravila k publikaci bibliografii prací čs. psychologů za léta 1945 - 1960. Bylo by vhodné tuto bibliografii uveřejnit ve "Zprávách" naší Společnosti u příležitosti 15. výročí osvobození naší vlasti.

d / Komise pro stavovské otázky:

Tato komise nebyla zatím uvedena v činnost. Bylo by však třeba, aby v příštím období již pracovala.

4. Činnost ústředního výboru Společnosti.

Ústřední výbor se sešel v uplynulém období celkem pětkrát. Zabýval se hlavně přípravou pracovních konferencí jednotlivých sekcí a činností jednotlivých komisí za

účasti jejich předsedů.

Stálým bodem bylo projednávání členských přihlášek. Lze konstatovat, že na základě nového způsobu přijímání nových členů se počet členů Společnosti zvětšil ze 140 na 169. Můžeme doufat, že další akce k rozšíření členské základny, které jsou právě v proudu, posílí naši Společnost dalšími psychology i pracovníky jiných, příbuzných oborů. Záleží nyní na oblátních skupinách, aby provedly výběr a návrhy k přijetí nových členů ze své oblasti.

5. Plnění plánu práce a závěr:

Plán práce na rok 1960 není příliš obsáhlý, avšak všechny akce vyžadují intenzivní přípravy. Máme připraveno uspořádání pracovních porad jednotlivých sekcí, což je první bod našeho plánu. Přípravy ke svolání prvního celostátního sjezdu čs. psychologů nebyly dosud zahájeny, neboť není zcela ujasněna otázka termínu. Jsou konány přípravy k uspořádání pracovní porady s mezinárodní účastí, která by byla pravděpodobně v podzimních měsících. Rovněž postupují přípravné práce na terminologickém psychologickém slovníku. Pátý bod, uspořádání doškolovacích přednášek a přednášek zahraničních hostí je také v podstatě plněn, hlavně péčí pražské OPS. Vydávání "Zpráv" naší Společnosti bylo již realizováno prvním číslem, které jste již obdrželi.

Závěrem bych chtěl říci, že přes uvedené potíže se život naší Společnosti v mnohém směru za uplynulé období rozvinul. Není pochyby, že k vzájemnému seznámení pracovníků, k jejich stykům, ke stmelení celého velkého kolektivu československých psychologů, přispěla nemálo naše druhá pracovní konference. Bude třeba i nadále v naší Společnosti rozvíjet kolektivní formy práce a umožnit všem československým psychologům široké uplatnění jejich tvůrčích schopností.

Po referátu prof. Linharta přečetl hospodář Společnosti prof. Vl. Tardy zprávu o hospodaření a revisní zprávu. Obě zprávy byly shromážděním schváleny.

V další části zasedání následoval odborný referát prof. Vl. Tardyho na téma: "Duševní hygiena a psychologie", který rovněž je uveden v plném znění:

Rok 1960 vyhlásila světová zdravotnická organizace za světový rok duševního zdraví. Tento rok má být začátkem zesílení psycho-hygienické činnosti. U nás se k němu připojují Psychiatrická společnost, Společnost pro studium vyšší nervové činnosti a Čs. psychologická společnost. Mezi našimi psychiatry byli již před více než třiceti léty významné osobnosti hlásající psycho-hygieny, ale tenkrát ještě v užším smyslu, týkající se prevence a ošetřování psychos a péče po propuštění z léčení.

Situace v psychiatrii se podstatně změnila pokrokem vědy, která umožňuje v mnoha případech léčení chorob

dříve nevyléčitelných. Tím padá s pacientů psychotiků o-
diósní lidové označení blázen, jakožto někoho, kdo je fatál-
ně a trvale zbaven rozumu. I když zůstávají i nevyléčitelné
choroby, přese se mnohdy zmírňuje léčebnými zásahy pod-
statně forma jejich průběhu, podobně jak to je nyní u tu-
berkulózy. Hranice mezi duševní chorobou a zdravím se stává
pohyblivou: ne tak, jak si představovali někteří psychiatři,
kteří v každém člověku hledali něco duševně chorobného,
ale tak, že těžce duševně chorí se stávají častěji než dří-
ve duševně zdravými, nebo aspoň méně těžce duševně chorými.

Druhá - velmi dlouhodobá změna - se týká vztahu
lékařské vědy k neurózám. Je známo s jakými nesmírnými před-
sudky musili bojovat ti, kteří ty neurozy, jímž se v užším
smyslu říká psychoneurózy, prohlásili za poruchy duševního
původu a podle toho je léčili. Tvrdit o duševní nemoci, že
je duševního původu, je nasnadě. Proto ve středověku připi-
sovali duševní nemoci působení ďáblů; křesťanství tuto
zhoubnou pověru udržovalo až do novověku. Později v protes-
tantismu byla tato pověra zjemněna v názor, že příčinou du-
ševní nemoci je hřích. Posledním, již nenábožensky formulo-
vaným názorem pramenícím z této ideologie je tvrzení, že
příčinou duševních poruch je nemravnost pacienta, resp. je-
ho nesprávné morální hodnocení.

Pavlovovy experimenty ukázaly na zvířatech, že
jejich neurózy jsou funkční poruchou vyšší nervové činnos-
ti, jež vznikají při nadměrné síle podnětu pro dané indi-
viduum a při konfliktu, jehož fyziologický mechanismus do-
sud dobře neznáme. Pavlov tu mluví o konfliktu podráždění

a útlumu. Pro lidské neurozy odtud vyplývá několikéré poučení: Vznik neurozy je hmotný proces, stejně jako to již dříve psychiatři učili o psychózách. Závisí na silových vztazích v mozkové činnosti. Tím je vyvráceno nejen učení o všeobecně morálním původu neurozy, ale také jiné - Adlerovo - učení, že neuroza, případně i jiná psychogenní onemocnění, jsou útekem pacienta do nemoci před nějakou životní nesnází nebo povinností. Toto teleologické pojetí odporuje kausálnímu výkladu, o který se snažil vždy Pavlov, který zdůrazňoval determinismus. Proto je také ne správné vidět útek před odpovědností u dítěte, kterému je ráno špatně, poněvadž se bojí, že dostane špatnou známku. Snadná pochopitelnost tohoto vysvětlení zastírá i některým našim psychologům jeho teleologismus, čili vkládání účelového myšlení a chování tam, kde je prostá kausální souvislost. Následek nevolnosti je, že se dítě vyvolání vyhne, ale nesmíme ztotožňovat následek a příčinu. Možný následek se stává příčinou tam, kde si jej uvědomujeme. Tam je již účelnost. Pavlov však prozkoumal jednodušší případ, kde se možný následek stává příčinou, a to je podmíněný reflex. Signál bolesti vyvolává obrannou reakci, protože dříve po tomto podmíněném podnětu následoval nociceptivní podnět. Reakce na signál bolesti může být u člověka dokonce spojena s představou škodlivého zásahu, takže se to poněkud blíží vědomé účelové úvaze o vyhýbání nebezpečí. Podmíněné reflexy obranné i jiné jsou účelné pouze ve smyslu biologické účelnosti, tj. přispívají většinou k uchování

celistvosti organismu, ale to nás nesmí svádět k teleologickému pojetí. Je tu však ještě možnost, že motiv reakce je přece jen vědomý a pak byl utlumen tak, že není uvědoměn, ale reakce trvá. Sovětský neurolog Bassin upozornil na to, že na tyto děje poukázal Pavlov /1934/. Bude tedy třeba lidskou motivaci po této stránce studovat a bude třeba vypracovat materialistickou teorii lidských neuróz, kterou jsou nám fyziologové vyšší nervové činnosti dlužni.

Srovnáme-li pozornost, kterou naše lékařská věda dnes věnuje neurózám, se stavem před třiceti nebo ještě i deseti lety, vidíme tu velký pokrok. Neurotické poruchy a psychogenní nemoci tělesné nevyřazují člověka z normální společnosti, činí jej však někdy invalidním. Hranice mezi lehkými a pomíjivými poruchami tohoto druhu, jež se zatím vyskytují u většiny lidí, zvláště v kritických obdobích a situacích a vážnějšími chorobami je plynulá. Proto je tato oblast daleko příměřším způsobem než psychózy i předmětem zájmu psychologů; nejde tu jen o prevenci chorob, jež činí člověka invalidním, ale i o pravidla pro zacházení s lehčími psychogenními poruchami a pro předcházení jim.

Nejen fyziologické mechanismy lidských neuróz bývají složitější než zvířecí. U člověka je důležité, které jsou to podněty, jež jeho nervovou činnost nadměrně zatěžují a hlavně, které podněty a co vůbec v mozku vyvolává konflikty, jež vedou k duševním, funkčním

poruchám. Hrubé srovnání frekvence neuróz v různých zemích a různých společenských vrstvách ukazuje, že na jejich vznik a průběh mají vliv také činitelé společenští, i když o tom, kteří činitelé to jsou, bývají rozmanité názory. Psychogenní poruchy nelze konkrétně zkoumat, léčit je a předcházet jim bez rozboru obsahu podnětů, jež je způsobují. To je důvod, proč nestačí fyziologické pojetí. Zatím co nedostatek fyziologické teorie pro lidské neurózy je dočasný, je omezení fyziologie v tomto smyslu - abstrahování od konkrétního, zvláště společenského obsahu duševního života - trvalé. Fysiologové se některými lidskými činnostmi zabývají důkladněji než psychologové, jako tělesnou prací a sportem, ale to je proto, že to jsou činnosti tělesné. Postupně bude fyziologie pronikat také do oborů, kde jsou psychologická zjištění mnohem bohatší než fyziologická, jako na př. oblast citů. Ale máme dobré důvody, proč mluvíme o duševní hygieně a neomezujeme se na hygienu vyšší nervové činnosti. Podle našeho materialistického pojetí je každá duševní porucha poruchou činnosti mozku; ale to, co fyziologové vyšší nervové činnosti o tom ví, nestačí. Rozbor vnějších příčin psychogenních poruch není věcí patofyziologie, ale patopsychologie. Rozbor vnitřního, mozkového průběhu těchto poruch je věcí neurofyziologů, i když daleko více materiálu o něm známe z chování a výpovědí pacientů, tedy z dat psychologických, než z přímého výzkumu mozkových procesů. Ostatně je to ve shodě se sovětským pojetím relativní

samostatnosti psychologie, k němuž se dospělo v diskusích po nadměrných nárocích fyziologů vyšší nervové činnosti po roce 1950. Zvláště bych tu zdůraznil přispění marxistické filosofie, zejména kritiku fyziologismu bulharským Todore Pavlovem.

Přetížení a konflikt jsou na celém světě uznávány jako hlavní příčiny duševních i tělesných poruch. Každá praktická duševní hygiena - i pro lidi, jímž nehrozí ani neuroóza - z toho vychází. Shoda je také v tom, co je zatěžujícím podnětem, ať už jde o jeho nadměrnou sílu nebo dlouhé trvání. Proto se i u nás přestává chválit, když se někdo úmyslně nadměrně zatěžuje, zejména dlouhodobě. Méně jasné jsou však vnitřní podmínky, individuálně různá odolnost vyšší nervové činnosti, která závisí jak na vrozených vlohách, tak na dalších osudech člověka.

Duševní konflikty, jež člověka zatěžují, jeho duševní rovnováhu porušují a mohou způsobit neuroózy i některé psychózy a spolupodmínit tělesnou nemoc, jsou zřejmě různé v různých společenských rádech a dobách. V socialismu odpadají některé konfliktové situace docela a perspektivy odstranění dalších konfliktů jsou optimistické.

V pojetí konfliktů však není jednotná názora. Již zjištění rušivého konfliktu u osoby samé není vždy snadné. Někdy na to postačí rozhovory, samozřejmě za předpokladu naprosté důvěry. Naši psychoterapeuti užívají k odhalení nevědomých, zapomenutých motivů hypnózy, narkoanaly-

zy a jiných technik, jež uvolňují i vědomou nesdílnost. Ale konflikty mají vnější příčiny. Každá teorie o obsahu duševních konfliktů, ať už jde o ty, jež vedou k neurózám nebo přispívají k tělesným onemocněním, či o ty, jež jen zatěžují osobnost a narušují její jednotu a výkonnost, je proto zároveň teorií sociologickou. Proto také vedou marxisté boj proti psychoanalýze, která je dosud nejvlivnější teorií psychogenních poruch v kapitalistických zemích - i když vlastních psychoanalytiků je málo a Freudova tvrzení v mnohých podstatných bodech omezili. Nespokojenost s civilisací, o níž psal Freud, je v pravdě především nespokojenost s důsledky třídního řádu. Nesmíme však zjednodušeně tvrdit jako Furst, že když dospívající prožívá sexuální konflikty, že to jsou konflikty zdánlivé.

Individuum si ovšem uvědomuje často jen nejbližší a nejpovrchnější příčiny svých poruch. Jde o odhalení příčin hlubších, z nichž některé se dají změnit jen dlouhým společenským procesem. Třídní společnost působí nepříznivě na duševní zdraví lidí někdy velmi nepřímým způsobem. Tak jeden z činitelů, který je uznáván za velmi škodlivý pro duševní zdraví, je používání surových trestů. Společenský původ takového trestání je při nejmenším dvojitý. Ten, kdo trpí příkoří a surovostí ve společnosti, vybíjí si na bezmocných svůj vztek. Druhý motiv je ideologický: kruté trestání se považuje za správné, tak zejména v křesťanském náboženství. I to je odraz společenských vztahů, ale vzdálených, neboť toto náboženství vzniklo v době upadajícího otrokářství.

Otrokářství zakládalo vykořisťování otroků na fyzickém násilí - sám bůh otec potrestal svého syna jako otroka ukřižováním - ale z náboženství bylo schvalování tělesných trestů a učení o pekle přeneseno až do doby kapitalismu, kde vykořisťovaný není již držen fyzickým násilím a kdy vznikají naopak ideje humánního zacházení se slabými, s dětmi a duševně chorými. Křesťanská ideologie se udržuje zčásti také i dnes ve vztahu k pohlavnímu životu a podporuje vznik neuróz.

Působení hospodářské základny na duševní život lidí je tedy přímé i nepřímé. Jeden z nepřímých způsobů je právě vliv výchovy, ve které doznívají často i velmi staré přežitky. Je mylné to učení, které hledá nápravu v nejbližších příčinách, jen v psychoterapii jednotlivců a v prevenci zaměřené na chování vychovatelů, zejména rodičů k dětem. Konflikty a nadměrné zatížení mají svoje příčiny ve společenském dění, především v třídním společenském řádu. Bez odstranění kapitalismu je duševní hygiena odsouzena jen ke zmírňování neodstranitelných zel, jimiž lidé trpí v kapitalistické společnosti. Nejde jen o strach ze ztráty existence, strach z války a podobné přímé účinky kapitalistického řádu, ale jde o poměr lidí mezi sebou, o poměr rodičů a dětí, mužů a žen, jež jsou často spoluurčovány dlouho přežívajícími ideologiemi, ale jež se v socialismu postupně mění ve vztahy skutečně lidské.

Medicina přechází postupně od pouhé terapie k prevenci; socialistický řád tu umožňuje dalekosáhlejší

a všechno obyvatelstvo zasahující opatření. Tak také v oblasti duševních poruch nabývá stále většího významu prevence. V socialismu je optimistická perspektiva, protože odpadly nejhrubší duševně škodící činitelé a jiné se odstraňují. Ale úkolem duševní hygieny není pouze starat se starat o to, aby duševní porucha nevznikla a aby se neprohlubovala. Duševní zdraví, jako vůbec zdraví není jen nedostatek nemoci. Tento pojem dostává také pozitivní obsah, znamená zdatnost a tím odolnost a výkonnost. Tak jako se tělesná medicína na př. ve sportu neomezuje jen na prevenci nemoci, ale přispívá i ke zvýšení fyzické zdatnosti, dostává psychologie úkol zvyšovat duševní zdatnost člověka. Opatření preventivní a ta, jež zvyšují zdatnost, se v určitém rozsahu kryjí. Proto naši psychologové i psychiatři definují jako úkol duševní hygieny dosáhnout optimálních podmínek pro produktivní a šťastný život. V tom je již také obsaženo stanovisko socialistické. Nejen jednotlivec má právo na štěstí, ale také socialistická společnost má právo žádat od jednotlivce, aby byl jejím produktivním členem. To se projevuje v návrhu nové ústavy i v stanovení občanských práv /čl.22 - právo občana na ochranu zdraví, ale i v čl.15. - politika státu sleduje neustálé rozvíjení fyzických i duševních schopností všeho lidu/. Socialistický stát pečuje tedy o duševní zdraví i zdatnost. Jeho občané, kteří se stále více bezprostředně účastní správy státu, ma-

jí povinnost o to pečovat také u svých spoluobčanů.

V tomto kladném smyslu chápána duševní hygiena se zčásti kryje s pojmem výchovy, přece však není totožná s výchovou motivů ani se vzděláním a získáváním dovedností. Patří-li do duševní hygieny péče o dosahování optimální výkonnosti, stýká se tím i s psychologii práce. Netřeba mluvit o tom, jak těsné je spojení duševní hygieny s psychologii ve zdravotnictví. Ale i v oborech psychologie, jež nemají přímo svým předmětem zdraví, je třeba, aby byl stále brán zřetel na to, co v souhře duševních sil člověka - jež zase obracejí působení okolí - narušuje nebo alespoň zmenšuje úspěch vychovatelův a pracovního procesu v přítomnosti nebo zhoršuje podmínky pro něj do budoucna.

Dosavadní názory našich psychologů v otázkách duševní hygieny nejsou jednotné. Má to dvojí důvod. Především se nevěnují těmto otázkám dlouho - ač v tom jsou mezi nimi značné rozdíly. Za druhé, dosavadní obsáhlá literatura o tom pochází ze zemí kapitalistických. Přejímání pouček odtamtud často znamená i převzetí nesprávné teorie, ale zejména podmínky duševního zdraví jsou v socialistickém zřízení jiné než v kapitalistickém. Proto je třeba tyto otázky propracovat znovu.

V rámci samé psychologie máme v teorii osobnosti oporu, abychom se vyhnuli jednostrannému zdůrazňování jednoho činitele duševního zdraví. Osobnost je konstituována fyziologicky, zejména vyšší nervovou činností, ale s druhé strany je souborem společenských vztahů. Normální

osobnost je jednotná, ale při tom obsahuje protiklady. Porucha jednoty znamená úpadek nebo narušení osobnosti. Protiklady ruší jednotu zejména tenkrát, když jsou antagonistická, což je především odraz antagonismů třídní společnosti. Jinak jsou protiklady nutné k rozvoji osobnosti i k její normální činnosti a není ideálem je odstranit docela. Jdeme-li v osobnosti od nižších vrstev k vyšším, máme kromě obecných vlastností temperamentu nejnižše biologické potřeby, jichž neukojování duševní rovnováhu porušuje, někdy v normálních mezích, někdy patologicky. K nim přistupují tendence vyšší a širší. Širší, ne úzce specializované jsou sklon a potřeba aktivity tělesné a duševní, potřeba afektivního života aj. Odvozené od specialisovaných i širších tendencí základních jsou velmi četné tendence získané, zejména ve vztahu k druhým lidem. Jejich rozvíjení a pak i jejich uspokojování je také věcí duševního zdraví. Zde je větší možnost kompenzace nesplnění jedněch potřeb splněním druhých, než u potřeb základních. Pružnost a tím odolnost a zdatnost osoby závisí na její schopnosti učení. Vrcholem poznávacích schopností, výslednicí předchozího vývoje je člověkův rozum, který se však sám stává integrujícím činitelem osobnosti zasahujícím do udržování duševní rovnováhy a do řešení konfliktů. Druhým takovým lidským integrujícím činitelem je vůle, sama výslednice předchozího vývoje osobnosti. Osobnost má potřebu základních činností hry, učení a práce. Jejich poměr se ontogenezí mění, ale potřebné jsou všechny. Místo

hry se mluví u dospělých o rekreaci, tj. hodnotí se s hlediska prospěšnosti práce, což je poněkud jednostranné. V tvořivé práci je syntéza toho, co u dítěte je hrou s prací jakožto nutností. Místo o učení mluvíme u dospělého o širším pojmu vzdělání. Práce se pak dělí nejen na tělesnou a duševní, ale i na činnost v povolání a veřejnou. Osobnost je lépe rozvinuta a harmoničtější, když je činná ve všech jmenovaných druzích činnosti, ale ve shodě se svými sklony. Společnost žádá na svých členech nejen učení a práci, ale také obecněji zachování morálky, což se více méně projevuje v rysech osobnosti. Souvisí to s nejvyšší integrací osobnosti ve světovém názoru, o jehož významu pro jednotu osobnosti a její duševní zdraví nepochybují ani stoupenci světových názorů protichůdných. Upozornil bych ještě na některé speciální otázky.

Především je třeba mít na vědomí rozdíl generací. Nemyslím tím přirozené rozdíly věkové, ale jinou mentalitu těch, kteří vyrůstali ještě za Rakouska, těch, kteří prožili mládí v buržoázni československé republiky, těch, kteří dospívali v okupaci a dnešní mládeže. Vidíme, jak starší generace jinak popisuje dospívání než je prožívá dnešní mládež. Proto duševní hygiena věková musí vycházet ze skutečné mentality, o kterou se má starat a ne ze své představy.

Druhá věc se týká žen. Ačkoliv socialismus ženy plně zrovnoprávnil, přece jen jsou ženy dnes ještě vystaveny v průměru většímu přetížení než muži, v po-

volání a v rodině, ale také konfliktním situacím, které z toho vznikají. Dále působí ještě ze staré společnosti podceňování ženy, ale ještě víc z té doby získané pocity méněcennosti žen samých. Konečně i morálka je k ženám přísnější. Máme sice v socialismu dobré perspektivy zmenšování všech těchto rozdílů, ale nemáme zanedbávat dnešní stav. Duševní hygiena se mu musí věnovat stejně tak, jako otázkám, jež jsou pro ženy všech věků naléhavější než pro muže.

Zvláštní pozornosti vyžaduje dále, organizace práce a veřejné činnosti,^{aby} odpovídala zásadám duševní hygieny. Na tuto skutečnost upozornil nedávno mimo jiné akademik Henner. Je známo, že zdravotníci musí často bojovat za samozřejmé zdravotní požadavky, přestože lékaři mají dosti značnou autoritu a přestože zdravotnická osvěta se šíří. V otázkách duševní hygieny je situace těžší. A nad to psycholog není vybaven takovou autoritou jako lékař. Proto je tím důležitější, aby se psychologové účastnili co nejvíce osvětové práce v tomto směru.

Posléze bych upozornil ještě na to, že pokrok duševní hygieny u nás znamená také podkopávání psychologické základny náboženství. Náboženství se psychologicky živí z vnitřních konfliktů a těžko snesitelných situací. I když společenským pramenem těchto situací je třídní společenský řád, přece jen použití duševní hygieny urychlí zánikání tohoto nevědeckého světového názoru.

Otázky duševní hygieny zasahují tedy jak do psychologické teorie, tak - a ještě více - poněvadž jde přímo o pokyny pro praxi, do psychologické praxe většiny psychologů. Rok duševní hygieny je nám připomínkou, abychom se jimi soustavně zabývali, jak to žádal již akademik korespondent Chmelař na smolenické konferenci. Jsme tu dokonce o čtvrtstoletí opoždění proti psychologům jiných zemí. Za to však máme pro rozvoj duševní hygieny v socialistické společnosti podmínky neskonale příznivější.

Po kratší diskusi pak jednání pokračovalo provedením doplňovacích voleb do ústředního výboru ČSPS. Byla sestavena tříčlenná volební komise ve složení doc. Dr. M. Machač, Dr. O. Blaškovič, Dr. O. Hošek. Tato komise po malé poradě navrhla valnému shromáždění opětné zvolení všech tří losem určených odstupujících členů výboru - prof. dr. J. Doležala, doc. dr. E. Holase a prof. dr. J. Linharta. Plenum hlasovalo aklamací o těchto jednotlivých členech doplňovací kandidátky a všichni tři byli znovu zvoleni do výboru.

Prof. dr. Doležal potom předložil plenu k projednání výborem připravený plán práce Společnosti na r. 1960. V následující diskusi, kterou prof. dr. Doležal otevřel, byly objasněny některé stavovské otázky v souvislosti s perspektivami rozvoje práce psychologů, dále podrobněji osvětlen význam plánovaných pracovních porad a zdůrazněna úloha oblastních pracovních skupin /OPS/ v práci Společnosti i při koordinaci výzkumné práce. Plenum se také usneslo napříště svolávat valné shromáždění ČSPS

pouze jednou v roce, aby se mohla sejít alespoň jednou ročně též plna jednotlivých odborných sekcí.

Zasedání zakončil ve 13 hod. krátkým proslovem čestný předseda Společnosti prof.dr.V.Příhoda.

V. Bokorová.

z činnosti ústředního výboru ČSPS.

Během prvního pololetí 1960 se konalo celkem pět schůzí ústředního výboru a předsednictva Společnosti.

Na prvé z nich, dne 22. ledna t.r. byl projednán plán činnosti ČSPS na rok 1960. Obsahuje tyto hlavní body:

1/ Příprava a uspořádání pracovních porad s pedagogy, se zdravotníky a s pracovníky z našeho hospodářství.

2/ Příprava užší pracovní konference o využití psychologie v socialistické společenské praxi za účasti zástupců ze SSSR a lidových demokracií.

3/ Provedení předběžných příprav pro I. celostátní sjezd čs. psychologů.

4/ Vydání dvou až tří čísel "Zpráv ČSPS" a uveřejnění materiálů z II. pracovní konference čs. psychologů a eventuálně i z pracovních porad.

5/ Další podstatné rozšíření členské základny Společnosti, dotváření její organizační struktury a rozvoj práce v OPS.

Předběžné návrhy týkající se pracovní rady se zdravotníky a pracovní rady s pedagogy podali předsedové příslušných sekcí doc. R. Konečný a doc. E. Holas.

Na základě návrhu prom. psych. J. Hlavsy byl také dohodnut postup pro další rozšíření člen. základny a schvá-

leno přijetí některých nově přihlášených uchazečů o členství.

Na své další schůzi dne 22.března 1960 se ústřední výbor zabýval konkrétněji otázkou příprav pracovní rady s pedagogy; byl předběžně dohodnut její rámcový program a jmenována organizační přípravná komise: doc.E.Holas, dr.D.Osladilová a dr.D.Tollingerová. Výboru výchovné sekce bylo uloženo precisovat hlavní témata, která mají být na poradě probírána.

Části schůze se účastnil předseda komise pro diagnostické pomůcky při ústředním výboru ČSPS dr. Zd. Matějček, který podal zprávu o práci této komise za rok 1959. Komise pořídila seznam dostupných literárních pramenů o diagnostických pomůckách u nás používaných a provedla průzkum potřeb našich klinických psychologů v tomto ohledu. Dále také komise obstarala pokusnou českou variantu dětského Wechslerova testu, který byl za pomoci sekretariátu ČSPS rozmnožen a bude rozeslán terénním pracovníkům k prověření a korekci. Ústřední výbor vyjádřil komisi uznání za její pracovní snahu a požádal dr.Matějčka, aby i nadále zůstal předsedou komise jako stálého pracovního útvaru ČSPS. Bylo navrženo komisi rozšířit o dalšího člena, prom.psych.J.Hoskovce a rozvinout její užší spolupráci s výborem teoreticko-metodické sekce a Psychologickým ústavem KU v Praze.

S. Bokorová dále na schůzi stručně referovala o činnosti jednotlivých pracovních skupin /OPS/ ČSPS, z nichž zvláště žilinská a královéhradecká slibně rozvíjejí svou aktivitu. Bylo dphodnuto ve "Zprávách" věnovat zvláštní pozornost životu OPS, výbor přijal též návrh vytvořit další pracovní skupinu v Ústí n/L.; svoláním ustavující schůze byl pověřen prom.ped. V.Ščepichin. Výbor na této své schůzi též stanovil program jarního valného shromáždění ČSPS a provedl podle organizačního řádu Společnosti vylosování odstupující třetiny ústředního výboru. Losem byli vyčleněni doc.E.Holas, prof.J. Doležal a prof.J.Linhart.

Třetí schůze ústředního výboru ČSPS konaná dne 27. dubna t.r. byla rovněž zčásti věnována přípravě jarního valného shromáždění; byly konkrétněji prodiskutovány příslušné referáty a sestaven návrh na postup doplňovacích voleb do výboru. Následoval referát předsedy komise pro popularisaci při ústředním výboru ČSPS doc.F.Hyhlika. o současném stavu organizační struktury Společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí vzhledem k možností popularisace psychologických poznatků. Doc.Hyhlík upozornil na nežádoucí okolnost, že mezi nově vytvořenými kabinety vědecko-metodickými ústředí Společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí chybí nejen kabinet pro psychologii, ale také pro pedagogiku, čímž se možnost popularisace psychologie v rámci této

významné Společnosti oproti předchozímu stavu silně omezila, takřka vyloučila. Tím komise pro popularisaci ztrácí svou pracovní platformu. Členové výboru ČSPS se rozhodli zaslat v této záležitosti přípis výboru Společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí. Vypracováním návrhu byli pověřeni doc.F.Hyhlík, prof. Vl. Tardy a prof.J.Linhart. V usnesení týkajícím se popularisace byl zdůrazněn požadavek, aby jednotlivé sekce ČSPS a zvláště všechny OPS ČSPS věnovaly více pozornosti popularisaci psychologických poznatků a podle možnosti prohloubily spolupráci se Společností pro šíření politických a vědeckých znalostí.

Další závažný bod programu tvořila zpráva předsedy ekonomické sekce dr.Zb.Bureše o postupu příprav pracovní porady se zástupci z ekonomie. Příprava pracovního jednání velmi pokročila, porada má být dvou denní a na programu mají být následující témata:

- úkoly psychologie v pracovní výchově a výcviku
- " " při rozmisťování pracovníků
- " " související s vlivem prostředí
- " " " s konstrukcí strojů a
- strojního zařízení
- " " v bezpečnosti práce.

Organisaci porady obstará přípravná komise utvořená v rámci ekonomické sekce ČSPS. Jejím předsedou je dr.O.Matoušek a tajemníkem dr.J.Křivohlavý.

Na čtvrté schůzi ústředního výboru dne 12. května 1960 byla projednána dosavadní činnost a schválen další pracovní plán komise pro dokumentaci při ústředním výboru ČSPS. Předsedkyně komise dr.D.Tollingerová informovala o dosažených pracovních výsledcích - sestavení bibliografie původních československých psychologických prací od r. 1945 a částečně i bibliografie starší. Poukázala na neutěšený stav komise, která ztratila své členy a nezbytně potřebuje nového doplnění. Výbor požádal dr. Tollingerovou, aby i nadále zastávala funkci předsedy komise a usnesl se doplnit komisi dalšími členy z Prahy, Brna, Bratislavy a Olomouce. Předsednictvo bude usilovat o urychlené vydání československé bibliografie psychologické a ve "Zprávách ČSPS" bude postupně uveřejňován seznam zahraničních psychologických publikací dostupných v ČSSR, který by měla komise ve spolupráci s jinými institucemi pořídit.

Na schůzi bylo dále dohodnuto rozdělení funkcí v předsednictvu ČSPS. Na prosbu výboru se předsednictva ujal prof.dr.J.Doležal, funkce prvního náměstka prof.dr.V.Chmelař, funkce vědeckého tajemníka prof.dr.Vl.Tardy, hospodáře prof.dr.J.Linhart. Druhým náměstkem bude zástupce Slovenské psychologické společnosti, kterého jmenovité určí výbor SPS. Výbor mimo jiné jednal i o úpravě sborníku, v němž by byly uveřejněny materiály z II.celostátní konference čs. psychologů.

Na poslední schůzi předsednictva v tomto období dne 7.června 1960 předložil dr. J.Srnec, tajemník zdravotnické sekce ČSPS, návrh programu semináře této sekce, který by byl věnován tématu "Perspektivy vývoje diagnostických metod". Seminář na nějž budou přizváni všichni členové ČSPS má podle předběžné dohody navazovat na psychiatrický sjezd věnovaný duševní hygieně /říjen 1960/.

Ústřední výbor také předběžně projednal přípravu pracovní porady psychologů se zdravotníky a to se zástupci z těchto oborů: pediatrie, ftizeologie, endokrinologie, interny, gynekologie a porodnictví.

V další části schůze podal dr.B.Bárta přehled o činnosti komise pro stavovské otázky. Komise vypracovala návrh normativ, t.j. žádoucí počet psychologů připadajících v poměru k jednotlivým léčebným zařízením psychiatrickým a pediatrickým. Na podnět prof.dr.J.Doležala bylo dohodnuto, že komise upraví návrh tak, aby jednotliví ukazatelé byli též koordinováni s plánovaným rozvojem ve zdravotnictví a aby se vycházelo z těch skutečností naší zdravotnické organizace, jež jsou poměrně trvalé. Návrh bude též doplněn plánem posluchačů psychologie pro příští roky.

V. Bokorová.

Hlavní body ústředního plánu práce ČSPS na rok 1960.

1. Příprava tří pracovních porad s pracovníky z praxe, /pedagogická, zdravotnická a ekonomická/.
2. Příprava prvního celostátního sjezdu čs. psychologů.
3. Příprava užší pracovní konference s mezinárodní účastí "O možnostech využití psychologických poznatků v socialistické společenské praxi".
4. Rozšiřování členské základny a úprava organizační struktury Společnosti.
5. Rozvoj činnosti oblastních skupin, jejich práce odborně vědecké a práce popularizační.

Změny ve složení ústředních orgánů Čs.psychologické spol.

Ústřední výbor ČSPS:

Předsednictvo:

Univ.prof.Dr. Jan Doležal, předseda

Univ.prof.Dr. Vilem Chmelař, první náměstek a zástupce ČSAV

Univ.prof.Dr. Vl. Tardy, vědecký tajemník

Univ.prof.Dr. Josef Linhart, hospodář

II. náměstkem bude zástupce SPS, kterého určí výbor SPS

Členové ústředního výboru:

Univ.prof.Dr. Václav Příhoda, čestný předseda

Dr. Miloslav Bažány

Doc.Dr. Robert Konečný

Doc.Dr. Tomáš Pardel

Doc.Dr. Emil Holas

Doc.Dr. Miloš Machač

Dr. Jozef Koščo

Dr. Zbyněk Bureš

Dr. Martin Jurčo

Prom. psych. Jaroslav Hlavsa

Nomise pro stavovské otázky:

/odpovědní pracovníci/:

Dr. Boleslav Bárta

Dr. Marie Severová

Komise pro dokumentaci:

Dr. Danuše Tollingerová

prom. psych. Jiří Hoskovec

prom. psych. Vladimír Smékal

Sekce pro užití psychologie ve výchově

Předseda doc. Dr. Emil Holas

Sekce pro užití psychologie v ekonomii

Předseda Dr. Zbyněk Bureš.

Zápis z prvního pracovního semináře pedagogické sekce ČSPS, který se konal dne 28. dubna 1960 v Praze.

Program: 1. Zahájení.

2. Plán práce pedagogické sekce.

3. Referáty.

4. Diskuse.

1. Seminář byl zahájen předsedou sekce s. doc. dr. E. Holasem. Navazoval na dopolední zasedání valného shromáždění ČSPS.

2. Doc. dr. Holas přednesl návrh plánu práce sekce.

Výbor sekce navrhuje pořádat celodenní semináře navazující na valná shromáždění nebo pořádané samostatně. Jejich náplní budou jednak referáty teoretické, jednak /ve větší míře/ referáty přinášející zkušenosti z vlastní výzkumné práce. Budou se zaměřovat na nejzávažnější současné psychologicko-pedagogické problémy a budou monotematické. Jejich uspořádáním bude pověřeno vždy určité psychologické pracoviště.

Program seminářů:

1. Teorie učení /zajistí psychologické pracoviště VÚP J. A. Komenského - s. prof. dr. J. Linhart/.

2. Profesionální orientace /zajistí katedra psychologie filosofické fakulty Komenského university v Bratislavě - s. dr. J. Koščo/.

3. Otázky psychologického poradenství /zajistí psychologická výchovná klinika v Bratislavě - s. dr. Bažány/.

5. Otázky vývojové psychologie /zajistí katedra psychologie filosofické fakulty university J.E.Purkyně v Brně - s.prof.dr.Chmelař/.
6. Poznávací procesy /zajistí katedra psychologie fil. fakulty Palackého university v Olomouci - s.doc.dr. E.Holas/.

Diskuse.

S.prof.dr.Chmelař navrhl další téma - "Psychologické základy přestavby školství" a dr.Koch podal návrh na další doplnění - "Psychologická problematika ústavní péče".

Doc.dr.Pardel navrhl, aby na semináře byli zváni také pracovníci z praxe, zejména z řad pedagogů.

Usnesení 1.: Plán práce pedagogické sekce byl i s doplňky jednomyslně přijat.

3. Referáty.

Prof.dr.J.Linhart: "Ideové a metodologické problémy současné pedagogické psychologie."

Referent uvedl jako hlavní požadavky na pedagogickou psychologii a/ zvýšení perspektivních úkolů

b/ teoretické práce

c/ spojení s praxí

d/ komplexnost práce.

Hlavním úkolem je zachytit:

a/ působení změn v období přechodu od socialismu ke komunismu na osobnost žáka a

b/ zkoumat psychologické problémy spojené s novým způsobem

vzdělávání žáků.

Doc.dr.E.Holas: "O některých základních problémech pedagogické psychologie".

Referent vytkl tyto hlavní úkoly, které musí pedagogická psychologie řešit:

- a/ zkoumat funkci poznání v souvislosti fyzické a duševní práce pro morální rozvoj žáků,
- b/ konkretizovat tezi, že osobnost je systémem společenských vztahů,
- c/ hledat podmínky maximální produktivity vzdělávacího procesu.

Dr.J.Koščo: "K problematice předmětu pedagogické psychologie"

Referent chápe pedagogickou psychologii jako aplikovanou vědu. Zdůrazňuje její závislost na společenském bytí.

Dr.L.Důrič: "Psychologické problémy pracovní a polytechnické výchovy při přestavbě školy."

Psychologie může výzkumně vyřešit mnoho problémů plynoucích z přestavby školy. Je třeba, aby se především zaměřila na studium těchto otázek:

- a/ vliv spojení vyučování a tělesné výchovy na rozvoj osobnosti žáka,
- b/ vliv střídání tělesné a duševní práce na duševní vývoj žáků,
- c/ vliv střídání tělesné a duševní práce na poznávací procesy žáků,

Ačkoliv náplň referátů nebyla předem přesně zkoordinována, ukázalo se, že všichni referující vidí shodně nutnost zkou-

mat hlavní problematiku vyplývající z přestavby školy, t.j. vliv fyzické práce na rozvoj poznání žáků a vývoj morálních rysů osobnosti, hledání nejproduktivnějších způsobů učení a studium vlivu společenských změn v době přechodu od socialismu ke komunismu na osobnost žáka.

Diskuse.

V diskusi se vystřídalo celkem 10 účastníků s 28 diskusními příspěvky. Živá diskuse se rozvinula zejména kolem pojmů "aplikovanosti", "aplikované vědy". Dr. Jiránek vznesl námitky proti klasifikaci pedagogické psychologie jako aplikované vědy. Poukázal na problém systému pedagogické psychologie a na problém stanovení výzkumných úkolů. Prof. Doležal vysvětloval aplikaci jako tvůrčí vědecký proces a zastával stanovisko, že pedagogická psychologie je součástí obecné psychologie. Pedagogická psychologie je spíše souborem poznatků než systémem. Prof. dr. Linhart poukázal na nebezpečí, jež má v sobě pojem aplikované vědy, totiž nedostatečné teoretické zdůvodňování. S hlediska pedagogů není pedagogická psychologie vědou aplikovanou. Prof. dr. Tardy uvedl analogie s lékařskými disciplinami. Učebnice pedagogické psychologie by měla vycházet z psychologie i pedagogiky, a vybrat jejich nejaktuálnější problémy. Postavení pedagogické psychologie mezi psychologií obecnou a pedagogikou mu vyplývá z problému obecného, zvláštního a jedinečného. Dr. Leplová poukázala s politováním na skutečnost, že se v diskusi nenavazovalo na výsledky seminářů k otázce předmětu a metod pedagogické psychologie, které se konaly r. 1956. Diskuse ukázala, že pojem aplikované vědy bude nutno v budou-

doucnu důkladně objasnit. V další diskusi předseda sekce znovu připomněl, že úkolem sekce bude ukázat, do jaké míry pedagogická psychologie řeší problémy dané společenskou potřebou a proto bude také nutný přehled dosavadních prací z oboru pedagogické psychologie.

Seminář pedagogické sekce měl vskutku pracovní ráz, diskuse byla živá. Časová tíseň způsobila, že úvodní část semináře seznamující účastníky s programem práce dalších seminářů nemohla být podrobněji rozvedena, takže někteří účastníci /V. Bokorová, prof. dr. Tardy/ chápali seminář jako přípravu ke konferenci psychologů s pedagogy a proto se domnívali, že se mělo hovořit víc o tom, co pedagogická psychologie dosud udělala.

Drahomíra Osladilová.

Zpráva o činnosti ekonomické sekce ČSPS v 1.pololetí 1960. ●

Základním úkolem plánu práce ekonomické sekce a zvláště jejího výboru v r.1960 je příprava a uspořádání celostátní porady o ekonomické psychologii jako první etapy pro přípravu I.celostátního sjezdu čs.psychologů.

Uspořádání celostátní porady ekonomické sekce vyplynulo z celkového pojetí ústředního výboru ČSPS o plánovitém rozvoji psychologie v našem státě.

Zatímco první konference čs. psychologů ve Smolnici 1957 měla za úkol vytyčit možnosti a užití psychologie v socialistické společenské praxi, měla druhá pracovní konference na podzim minulého roku v Praze za úkol podat přehled dosavadní práce čs. psychologů. Připravovaná celostátní porada vychází z našich dosavadních výsledků práce na poli ekonomické psychologie. Chce širší odborné veřejnosti předložit, zvláště však pracovníkům našeho hospodářského, vědeckého a politického života, technikům, ekonomům a psychologům k diskusi a projednání:

1. V úvodním referátu nástin ekonomicko politických a teoretických vědních zásad své další práce a
2. v jednotlivých tématických referátech pevně formulované návrhy na užití psychologie v některých oblastech našeho hospodářského života, které byly již v

naší předchozí práci ověřeny a tedy již i teoreticky zčásti ujasněny.

Ty obory naší činnosti, kde jsme neměli dosud dostatečně jasno, nebo kde jsme neměli možnost získat dostatek zkušeností z vlastní práce, zamýšlíme projednat u příležitosti řízené diskuse nebo je sice nezařadíme přímo do programu naší porady, avšak bude vítáno, jestliže jednotliví pracovníci v diskusi na ně upozorní.

Program připravované porady byl předběžně stanoven takto:

1. Zásady aplikace psychologie v našem hospodářském životě /hlavní referát/.
2. Úkoly psychologie v pracovní výchově a výcviku.
3. Úkoly psychologie při výběru a rozmisťování pracovníků.
4. Úkoly psychologie při úpravě vlivu pracovního prostředí na psychiku člověka.
5. Úkoly psychologie při konstrukci strojů a strojního zařízení /mechanisace a automatisace/.
6. Úkoly psychologie v bezpečnosti práce.
7. Řízená diskuse na téma: Práce psychologa v průmyslovém závodě a některé psychologické problémy stylu práce vedoucích pracovníků.

Chceme, aby připravovaný program celostátní porady byl dílem převážně kolektivním a aby se na vypracování jednotlivých skupin referátů podílel

většinou celý kolektiv zainteresovaných pracovníků, i když konečnou formulací a přednesením může být pověřen jen jeden z nich. Přípravovanou poradu chceme považovat za první v řadě dalších akcí, které by se měly stát běžnou pracovní záležitostí naší ekonomické sekce. Doufáme totiž, že budeme později diskutovat v celostátním měřítku pravidelně k vybraným a aktuálním otázkám našeho vědního oboru.

Úkolem připravované porady bude zaujmout stanovisko k návrhům psychologů, zvláště s hlediska jejich aplikovatelnosti, způsobu jejich realizace v našem hospodářském životě a tím i s hlediska pomoci, kterou mohou poskytnout při dovršení socialismu v naší zemi. To má být úkolem celého pléna, zatím co úkolem psychologů na této poradě bude, aby se vyjádřili, za jakých předpokladů, ať již odborných, materiálních, či personálních bude možno realizovat tyto požadavky, které tato porada na naše psychology vznese. Výsledky naší porady mají pak sloužit jako podklad pro první celostátní sjezd čs. psychologů, který by měl určit ideové, teoretické a praktické zaměření naší psychologie na příští léta, zvláště pro nadcházející pětiletku.

Pracovní postup je u jednotlivých témat zamyšlen tak, že k hlavnímu referátu každého tématu, předneseného psychology budou předneseny některé ukázky konkrétní vykonané práce psychologů, poté bude následovat koreferát nepsychologů, t.j. odborníků z praxe nebo z příbuzných vědních oborů a poté

se zahájí diskuse k danému tématu. Všeobecná diskuse bude pouze k návrhu závěrečného usnesení této porady.

Nepřihlížíme-li k teoretickým pracovištím, má u nás psychologická praxe v ekonomii velmi úzkou personální základnu, zvláště ve srovnání s jinými obory psychologie /zdravotnické a pedagogické/ anebo i ve srovnání s obory nep psychologickými, na př. se zdravotnictvím, kde již po desetiletí pracují tisíce odborníků přímo v praxi. Dosavadní malý počet pracovníků v našem oboru nemá však být brzdou pro kladení úkolů ekonomické psychologii, nýbrž naopak pobídkou k tomu, aby jí bylo věnováno více péče a pozornosti s ohledem na úkoly, které může v naší socialistické společenské praxi již dnes s úspěchem převzít.

Během jara jsme vypracovali základní koncepci této porady, její organizační zásady a hospodářské zajištění. Projednali jsme tesa jednotlivých referátů a vyzvali autory k vypracování textů. Podle usnesení výboru byl ustaven přípravný výbor, který se schází v období mezi zasedáními výboru sekce, a který tomuto výboru za svou činnost odpovídá. Předsedou je s.dr. O. Matoušek a organizačním tajemníkem celostátní porady je dr. J. Křivohlavý.

Druhým základním úkolem sekce je koordinovat na dobrovolném a poradenském základě vědeckou práci v našem oboru, spolupůsobit při plánování, hodnocení a uplatňování výzkumných úkolů v praxi. V tomto ohledu byla navázána spolupráce s komisí fyziolo-

gie práce při Čsl. společnosti pracovního lékařství. Obě sekce se budou vzájemně informovat o své práci a za tím účelem byla dohodnuta výměna adres členů. Ekonomičtí psychologové se svými referáty aktivně účastní celostátní porady komise fyziologie práce týkající se mechanisace a automatisace výroby /19. - 21. 10. 1960/ a druhého psychiatrického sjezdu o mentální hygieně /5. - 6. 10. 1960/. Referáty se budou zabývat speciálními tématy týkajícími se pracovních problémů. Do příští porady výboru v září t.r. se podle usnesení výboru sekce pořizuje evidence a přehled o jednotlivých pracovištích ekonomické psychologie, jakož i o výzkumných a rutinních úkolech, které se zpracovávají. Členové výboru sekce se v rámci této koordinační činnosti účastnili již několika oponentských řízení a prováděli expertní posudkovou činnost.

Významným úkolem výboru sekce je pravidelné hodnocení činnosti oblastních pracovních skupin, pokud se jejich činnost dotýká ekonomické psychologie a poskytování potřebné pomoci. Tento úkol se stal již pravidelnou součástí činnosti výboru sekce a je usnadněn výměnou adres členů jednotlivých OPS, zvláště mezi Prahou, Brnem a Bratislavou.

Nemalou péči věnuje sekce popularisaci ekonomické psychologie v našem veřejném životě. V Praze byla uspořádána lidová universita na téma "Psychologie pomáhá při práci" s více než deseti přednáškami. Ve spolu-

práci s Vysokou školou ekonomickou připravuje kolektiv pracovníků sekce jednotlivé přednášky pro plánovaný kurs ředitelů a vedoucích hospodářských pracovníků našeho průmyslu. S pomocí pracovníků pražské OPS byl uspořádán v rámci krajského pedagogického ústavu půlroční kurs pro mistry výrobního výcviku. Pracovníci výboru sekce jsou zapojeni v ústředních vědecko-metodických radách a v městském výboru Společnosti pro šíření vědeckých a politických znalostí s cílem co nejúčelněji uplatňovat psychologické hledisko ve všech oborech našeho hospodářského života.

Schůze výboru sekce se konají u příležitosti valného shromáždění, konferencí celostátního významu apod. alespoň čtyřikrát do roka a to tak, aby se pokud možno střídala místa zasedání mezi Prahou, Brnem a Bratislavou. Chceme, aby se v budoucnu scházelo plenum sekce alespoň jednou v roce a projednalo na celostátní poradě své zkušenosti, jakož i konalo monotematická symposia.

Práce výboru se v tomto roce nejvíce účastnili soudruzi Bureš, Chalupa, Daniel, Matoušek a Růžička. Při přípravě celostátní porady kromě toho prof. dr. J. Doležal a dr. J. Křivohlavý.

Ekonomická sekce se snaží pracovat v duchu kolektivní spolupráce, soudružské kritiky a vzájemné pomoci, který je nezbytným předpokladem pro rozvoj naší vědní oblasti. V současné době usilujeme o bližší kontakt s pracovníky našeho politického a hospodářského života, zvláště s techniky a ekonomy. Očekáváme, že plánovaná celostátní porada ekonomické psychologie i v tomto směru splní své úkoly.

Stručný přehled činnosti pobočky Čs.psychologické společnosti v Brně.

1960.

V letním semestru byla uskutečněna až dosud dvě pracovní zasedání. Každého se zúčastnilo 40 psychologů. První zasedání bylo zaměřeno především na přípravu celostátní psychologické konference s pedagogy. Konalo se 8. ledna 1960 s tímto programem:

1. Základní principy kvalitativní přestavby našeho školství a současný stav pedagogické psychologie /člen korespondent ČSAV prof.dr. Vilém Chmelař/.
2. Psychologie - nedílná součást výchovy jako společenského procesu na cestě k socialismu a komunismu /dr. B. Bárta, pplk. F. Janda, prom.psych. Vl. Smékal/.
3. Tzv. parapsychologický problém v dětské klinické praxi. Kasuistika. /dr. J. Švancara/.

Na druhém zasedání konaném 7. března

1960 byly předneseny tyto referáty:

1. Několik teoretických úvah o dětském mutismu. S kasuistikou. /Doc. dr. Robert Konečný/.
2. Kriteria Brengelmannovy pamětní zkoušky v dětském věku. /Dr.J. Švancara/.
3. Mentálně hygienické zřetele v praxi dětské psychologické poradny. /Dr.O. Kolaříková/.
4. Zkušenosti z psychologického vyšetření pracovníků

vystavených ionisujícím záření. /Dr.B.Chalupa/.

Obě zasedání se konala opět za spolupráce moravské skupiny psychologické komise při psychiatrické sekci Čs.lékařské společnosti J.E.Purkyně.

Dne 20.6. a 21.6. 1960 se konalo další pracovní zasedání brněnské pobočky ČSPS a moravské skupiny psychologické komise při psychiatrické sekci Čs.lékařské společnosti J.E.Purkyně; zasedalo se na FF University v Brně s následujícím programem:

Dne 20.6. 1960.

1. Problematika pracovního zařazení u rané mozkové obrny. /Prim.Mudr.V.Holub, dr.J.Švancara/.
2. Psychologické nálezy u dětských subakutních encefalitid. /Dr.J.Švancara/.
3. Příspěvek k etiologii závažných poruch chování dětí. /Mudr.Davidová, Dr.J.Sedláčková/.
4. K problematice zjišťování sugestibility a podvádění u difililní mládeže školního věku. /Dr.M.Schürer/.
5. Zkušenosti s psychologickou expertisou soudních případů. /Doc.dr.R.Konečný/.
6. Zjišťování rozdílů mezi akutními a chronickými intoxikacemi pomocí psychologických metod. /Dr.B.Chalupa/.

Dne 21.6.1960.

- 7..Některé názory na problém individuálního vědomí a jejich aplikace v psychopatologii. /Dr.J.Soukal/.
8. Teorie zpětné aferentace a teorie akceptoru činnosti. /Dr.B.Bárta/.

9. Teorie panických reakcí a zásady její profylaxe. /Doc. dr. R. Konečný/.
10. Nové monografie v oblasti psychoterapie /Dr.S.Kratochvíl/.
11. Zpráva o světovém roku duševního zdraví. /Dr.J.Plánava/.
12. Místo oznámeného filmu z oblasti mentálně hygienické problematiky dospívání "Kdyby nebyl sám"/Dr.I.Plánava/
byl promítnut film o neurotisujících okolnostech z man-želského života.

V zimním semestru plánuje pobočka jedno až dvě zasedání, podle toho zda bude uskutečněn I.celostátní sjezd psychologů.

Kromě aktivní účasti členů pobočky na pracovních zasedáních v Brně je nutno vyzvednout především činnost osvětovou, které se mnozí moravští psychologové věnují intensivně a úspěšně.

Dr. B. Bárta,

tajemník pobočky ČSPS v Brně.

Zpráva o činnosti pražské OPS ČSPS v 1.pololetí 1960.

Činnost výboru:

Výbor se scházel ve složení: Koch /předseda/, Bondy /jednatel/, Břicháček /vedoucí teoretické sekce/, Hyhlík /vedoucí pedagogické sekce/, Engelsmann /vedoucí zdravotnické sekce/, Růžička /vedoucí ekonomické sekce/, Bokorová /spojka s UV/. Během roku byl do výboru ještě zvolen Dr. Zadražil. V březnu se vzdal dr. Bondy funkce jednatele a novým jednatelem byl zvolen s. Exner.

Výbor se scházel pravidelně jednou měsíčně a řešil hlavně tyto otázky: plán činnosti oblastní skupiny i sekcí, zajišťování a hodnocení akcí, spolupráce s jinými institucemi /Čs. lékařská společnost J.E.Purkyně, Společnost pro šíření politických a vědeckých znalostí ap./.

Koncem r.1959 začala návštěva akcí oblastní skupiny upadat a poslední prosincové přednáška se pro malou účast nekonala. Bylo třeba hledat jednak vhodná témata pro plenární schůze OPS, která by zajímala co největší počet členů a jednak vhodnou formu akcí. Přednášková odpoledne pořádaná jednou za 6 - 8 neděl se celkem osvědčila, návštěva podstatně stoupla.

Činnost v plenu:

Konaly se celkem 3 členské schůze, na nichž přednášeli

43
naši i zahraniční psychologové a fyziologové.

Dne 10. února 1960 přednášela Dr. A. Dzierzanka z Polska na téma: "Vývoj motorických dovedností u dětí". Originální metodou vyšetřovala vývoj zručnosti u dětí raného věku a navrhovala metodiku rozvíjení zručnosti u dětí v jeslích. Přednáška vyvolala živý zájem a diskusi posluchačů, většinou dětských psychologů.

Dne 31. března 1960 uspořádala pedagogická sekce přednáškové odpoledne, na kterém mluvil prof. dr. J. Linhart na téma: "Pedagogicko-psychologické problémy v našem školství" a Dr. J. Koch, C. sc., na téma: "Vývoj a výchova dětí v kojeneckých ústavech".

Přednáška prof. Linharta se zabývala obecnými problémy školství, přednáška dr. Kocha pojednávala o výsledcích výzkumu dětí v kojeneckých ústavech a zabývala se hlavně analýsou příčin zaostávání dětí v psychickém vývoji. Zejména druhá přednáška vyvolala živou diskusi.

Dne 26.5. 1960 uspořádala teoretická sekce přednáškové odpoledne, na kterém promluvil dr. O. Bureš na téma: "Fyziologie paměti" a prom. psych. V. Břicháček na téma: "Užití některých neparametrických statistických technik v psychologii".

Dr. Bureš rozebral kriticky všechna fyziologická fakta o částech mozku, jež mohou mít vztah k paměti a ukázal, jak je nalezení fyziologického podkladu paměti neobyčejně složitý problém. Velmi zajímavá přednáška zaujala

Souhrnná zpráva o činnosti ostatních OPS ČSPS i SPS v 1.pololetí 1960.

Z dat, které má ústřední výbor Společnosti k dispozici z hlášení činnosti jednotlivých OPS můžeme pro přehled činnosti v oblastech v 1.pololetí 1960 rekapitulovat:

OPS Plzeň vidí klady své práce v šíři a pestrosti a především v úzkém sepětí vykonané práce s potřebami praxe, na-proti tomu největším nedostatkem byla organizační roztržitost plynoucí z nedostatečné komunikace mezi členy skupiny. Vzájemná prostorová odloučenost členů a závislost na různých vnějších organizačních celcích byly hlavními zdroji poruch.

Z tohoto poznání byly vyvozeny důsledky v tom smyslu, že v roce 1960 budou pravidelně v měsíčních intervalech konány samostatné schůzky skupiny s plánovaným programem. Tyto schůzky budou svolávány střídavě na jednotlivá pracoviště, aby tak bylo členům skupiny umožněno bezprostřední poznání problematiky psychologické práce na všech pracovištích.

Pro první pololetí 1960 byly plánovány a zčásti uskutečněny tyto pracovní schůze:

- 18. 2. 1960 pracovní schůze v PL Dobřany s referátem K. Urbana: "Skupinová dynamika",
- 17. 3. 1960 pracovní schůze na Správě dráhy v Plzni s referátem A. Velkoborského "Využití psychologie v železniční dopravě",
- 22. 4. 1960 pracovní schůzka v PL Dobřany s referátem s.

J. Hanzlíčkové "Zkušenosti o vytváření rodičovských vztahů u adoptivních rodičů".

19. 5. 1960 pracovní schůze v Záchytném domově v Plzni se souborným referátem V. Marcelliové "Downova choroba"; na

23. 6. 1960 plánovaná schůze na PK v Plzni nebyla konána.

kromě uvedeného přednáškového programu je pro naplnění schůzí počítáno s referáty z literatury, kasuistikami, aktualitami, výměnou zkušeností atd. Bylo také usneseno, že psychologové budou v rámci oblastní skupiny úzce spolupracovat podobným způsobem, jaký je obvyklý mezi zdravotnickými zařízeními /předávání psychologických nálezů, pomoc při získávání tzv. objektivních zpráv, rodinné anamnesy atd a katamnestické sledování/. Na pracovních schůzích budou také probírány chystané publikace členů skupiny. Přednostním úkolem bude rozšíření členské základny tak, aby postupně byla podchycena, koordinována a zkvalitněna veškerá odborná psychologická i relevantní příbuzná práce v oblasti na pracovišti již existujících a vytvořeny podmínky pro vybudování pracovišť dalších.

Dr.E.Urban.

OPS Hradec Králové má pro rok 1960 naplánován větší počet schůzek a to nejméně šest. Byly konány pracovní schůzky /semináře/:

25. 3. 1960 s referátem Dr.J.Madlařouska: "Jak vzniká a co nového přinesla ethologie"

Činnosť stredoslovenskej oblastnej skupiny SPS pri SAV
v 1. polroku 1960.

Stredoslovenská oblastná skupina zisla sa v 1.
polroku 1960 na štyroch pracovných schôdkách.

V januári t.r. usporiadala skupina symposium
osobnosti. V prvej časti symposia odznali 3 prednášky:
"Problematika psychologie osobnosti" /Gronský/
"Herecký prejav ako projekcia osobnosti" /Hejný/
"Problém osobnosti žiaka" /Šípoš/

V druhej časti zaoberali sa účastníci symposia
problematikou osobnosti.

Diskuzia k referátom:

"Profil osobnosti ambulantného pacienta" /Čierny/
"Problematika osobnosti neurotika" /Košč/
"Psychopatologia osobnosti" /Adamica/

sa sústredila najviac na problémy neuroz, na otázky di-
ferenciálnej diagnostiky medzi neurozou a psychopatiou,
na otázky psychoterapie at.

Na pracovnej schôdke v marci t.r. zaoberali
sa členovia skupiny problematikou vedomia v modernej
psychologii /ref.: L. Košč/. V referátoch i v diskuzii
účastníci kriticky hodnotili nesprávnosť stanoviská zá-
padnej psychiatrie a psychologie k týmto problémom opie-
rajúc sa pri tom o stanovisko marxistickej psychologie.

V apríli t.r. zišla sa stredoslovenská oblastná skupina na pracovnú schôdzku v psychiatrickej liečebni KÚNZ, Žilina v Bytčici. Prítomní vypočuli referát dr. J. Košča: "Problémy a úlohy klinického psychológa v otázke mentálnych defektov" a zprávu I. Šipoša zo seminára o duševnej hygiene.

Po skončení bohatej diskusie demonštroval dr. Adamica dvoch pacientov psychiatrického oddelenia. Potom si účastníci prohlédli psychiatrické oddelenie KÚNZ a oboznámili sa s jeho prevádzkou.

Májová schôdzka skupiny sa konala opäť v zasedačke psychiatrického oddelenia KÚNZ Žilina v Bytčici. Prednášal dr. Košč na téma: "Psychodiagnostická praxe v oblasti mentálnych funkcií". Dr. Adamica demonštroval diagnosticky zaujímavý prípad pacienta, u ktorého sa obzvlášť ukázala nutnosť úzkej spolupráce psychiatra a psychologa. Na všetkých schôdzkách skupiny sa členovia pravidelne zaoberali organizačnými otázkami /prijímanie nových členov, informáciami zo zasadaní SPS, prípravou ďalších podujatí skupiny atď./.

Záverom možno konstatovať, že činnosť stredoslovenskej oblastnej skupiny SPS pri SAV je bohatá. Svedčí o dobrej odbornej i organizačnej úrovni jej členov.

O. Blaskovič.

Zpráva o činnosti východoslovenskej oblastnej skupiny SPS pri SAV v Košiciach.

Východoslovenská skupina má 14 členov z radov psychologov, najmä pedagogických a zdravotníckych; schádza sa pravidelne raz za šesť týždňov zpravidla v knižnici Psychiatrickej kliniky. Schôdzí, ktoré trvajú 2-3 hodiny, sa mimo psychologov zúčastňujú aj psychiatri a iní odborníci.

Činnosť oblastnej skupiny v uplynulom polroku bola zameraná v troch smeroch, a to v smere vedeckom, organizačnom a popularizačnom.

Na pravidelných vedeckých zasadaniach referovalo sa o aktuálnych otázkach psychologickéj vedy, ktoré sa dotýkali nasledujúcich problémov:

Z klinickej psychológie na dvoch zasadaniach sa prediskutovali otázky myšlenia u schizofrenií a metodologický prístup k výskumu myšlenia. Z experimentálnych a diagnostických metód sa prediskutovala metóda vizuálnej percepcie, testy inteligencie a hypnóza ako psychologická metóda. Z oboru pedagogickej psychológie referuje dr. Hvozdík o pedagogických problémoch pri posobení na zlých a nedbanlivých žiakov.

V rámci organizačnej činnosti oblastnej skupiny bola zahájená činnosť Psychologickej výchovnej kliniky v Košiciach, v ktorej okrem interného vedúceho pracovní-

ka dr. Hvozdíka externe pracujú dr.Š.Tatranský, dr.Stančák a dr.Major.

V rámci roku duševnej hygieny na dvoch zasadnutiach sa prebrali otázky duševnej hygieny a v rámci osvetovej činnosti boli prednesené nasledujúce prednášky pre širokú verejnosť: "Psychologické prvky vo vedení podniku", "Sexuálna výchova", "Podstata duševného života", "Hypnóza, sugescia, spánok", "Príčiny porúch v sociálnych vzťahoch u detí". Uvedené prednášky boli prednesené nielen v mestách východného Slovenska, ale aj na vidieku. Prednáška "Sexuálna výchova mládeže" od dr.A.Stančáka vyjde ako brožúra v nakladateľstve Osveta v Košiciach. Členovia SPS, ktorí sú súčasne aj pracovníkmi Psychologickej výchovnej kliniky, zúčastňujú sa prednáškami na rodičovských združeniach košických stredných a jedenástročných škôl.

Činnosť východoslovenskej oblastnej skupiny má vzostupný charakter vo všetkých smeroch.

Dr. A. Stančák.

Zpráva o založení další OPS ČSPS.

Začátkem května t.r. byla svolána ustavující schůze nové oblastní pracovní skupiny v Ústí n/L. Byli přítomni pedagogové a psychologové kraje:

Zastup.doc.dr.Nedvěd	- PI Ústí n/L.
dr.O.Vaňouček	- KÚNZ Ústí n/L.
prom.psych. Srp	- Dětský záchyt. domov Velké Břez. ^{no}
prom.ped.Lukavský	- KÚNZ Ústí n/L., sanatorium Bukov
prom.psych. Fremrová	- KÚNZ Ústí n/L., psychiatrie
prom.ped.V.Ščepichin	- PI Ústí n/L.
Omluvení pro nemoc nebo zaneprázdnění:	
prom.psych. Trnková	- KÚNZ Ústí n/L., psychiatrie
prom.psych. Hanousková	- Chemické závody, Ústí n/L.
dr. Neumann	- KÚNZ Ústí n/L., psychiatrie, Horní Beřkovice
prom.psych.Sušická	- Dětský záchytný domov Liberec
dr. Tichý	- KÚNZ Liberec, psychiatrie
prom.ped. Kratochvílová	- PI Liberec

Vedoucím OPS byl zvolen odb.asist. PI, prom.ped. V.Ščepichin. Na schůzi byl projednán program přednášek pro veřejnost. Dr.Vaňouček bude přednášet na témata z oboru vývojové a klinické psychologie dětí kojeneckého, útlého a předškolního věku, zast.doc.Nedvěd na téma rozvíjení poznávacích procesů u školních dětí v procesu vyučování,

prom.ped. Srp o delikvenci a výchově delikventů,
prom.ped. Ščepichin na témata schopnosti a nadání a
psychologie citových vztahů mládeže.

Jako náplň příští schůze byly stanoveny
stručné referáty pracovníků skupiny o problémech, na
kterých pracují, aby se vytvořily předpoklady ke koor-
dinaci činnosti a vzájemné pomoci.

Vadim Ščepichin.

Obsah.

Zprávy z ústředí

Strana:

1. Zpráva o jarním valném shromáždění ČSPS 1
2. Z činnosti ústředního výboru ČSPS v 1.pololetí
1960 21
3. Hlavní body ústředního plánu činnosti ČSPS 27
4. Změny ve složení ústředních orgánů ČSPS 28
5. Zápis z prvního pracovního semináře pedagogické sekce ČSPS, který se konal 28.dubna 1960 v Praze 30
6. Zpráva o činnosti ekonomické sekce ČSPS v 1.pololetí 1960 35
7. Stručný přehled činnosti pobočky ČSPS v Brně 41

Z činnosti oblastních pracovních skupin /OPS/

8. Přehled činnosti OPS Praha za 1.pololetí 1960 44
9. Souhrnná zpráva o činnosti OPS 48
10. Založení nové OPS v Ústí n/L. 56

Zahraniční okénko

11. Přehled mezinárodních psychologických sjezdů a konferencí, jež se mají konat v letech 1960/1961 . 58

Bibliografie

12. Novinky sovětské psychologické literatury za r.
1959 a 1960 60